

MAGASINET FOR DANSKERE I UDLANDET

DANES·6

DECEMBER 2012

Tema: Hjemme i Danmark

Repræsentant om hverdagen i Beirut

Danmarks første Hollywoodstjerne

Reportage fra Budapest

Den første dansker på Hollywoods stjernehimmel

Udvandreren Jean Hersholt var en alsidig og usædvanligt succesrig dansker. Hans karakter, skuespiltalent og filantropi engagerede så vidt forskellige personer som Greta Garbo, præsident Franklin D. Roosevelt, Walt Disney og Dronning Ingrid.

Talkshowdronningen Oprah Winfrey, komikeren Jerry Lewis og musikeren Quincy Jones har modtaget den – ligesom Paul Newman, Elizabeth Taylor, Audrey Hepburn, Frank Sinatra, Bob Hope, Gregory Peck, Danny Kaye, Charlton Heston og en lang række tv-berømt-heder. *Jean Hersholt Humanitarian Award* uddeles med jævne mellemrum ved Oscar-begivenheden i Hollywood til en stor personlighed, der har ydet et ekstraordinært bidrag til humanitært arbejde.

Bag prisens fremmedklingende navn gemmer sig en dansker, der i den grad bevarede en tilknytning til sit fædreland, men som også tog for sig af de muligheder, der var i USA: Jean Hersholt var den første dansker, der vandt en Oscar og fik berømmelse over hele det nordamerikanske kontinent.

Fra fattig maler til velhavende skuespiller

Jean Pierre Carl Hersholt (døbt Boisen, red.) blev født i København 1886 som søn af Georg Liisberg og dennes hustru, Clara Petersen. Efter skolegangen i den katolske St. Knuds Skole i Stenosgade på Vesterbro i København kom Jean Hersholt først i lære som maler hos skolekammeraten Harald Ellyton, men han skiftede hurtigt derefter til skuespil og medvirkede i en lang række forestillinger på Sønderbro Teater. 22 år gammel kappede han båndene til Danmark for at tage sin chance i Amerika. Først arbejdede han en tid i New York, men i 1914 tog han endnu en afgørende beslutning og drog mod vest. Til Hollywood. Den 11. april samme år blev Jean Hersholt gift med sin Via Andersen, som var født i Grenå og opvokset i Canada. Ægteparrets liv var ingen dans på roser i de første år. Der var krig i Europa, og det var vanskelige år for USA. Men Hollywood som filmby var kommet for at blive, og det lykkedes Jean Hersholt – der på det tidspunkt ernærede sig som maler i San Francisco – at få foden indenfor. I begyndelsen blev det til småroller her og der i diverse stumfilm, men gradvis

arbejdede han sig opad og fik efterhånden større roller. Han markerede sig som stumfilms- og taleskuespiller og medvirkede gennem karrieren i 443 film. Jean Hersholt mestrede karakterroller og spillede sammen med et hav af tidens største stjerner – Greta Garbo, Ingrid Bergman, Bette Davis og Joan Crawford for blot at nævne nogle få. Undervejs skiftede han til radioen, hvor han fik legendarisk succes som landsbylægen Dr. Christian. Efter omkring 800 hørespil som denne figur var vejen nu banet for endnu et skift til en tv-karriere som den navnkundige landsbylæge Dr. Paul Christian fra *Rivers End* – en rolle, som Jean Hersholt fastholdt med magnetisk effekt gennem 15 år. Både hørespil og tv-afsnit var sponsoreret af et stort vaselinefirma, og succesen gjorde Jean Hersholt til en meget velhavende mand. To Oscars, i 1940 og 1950, blev det til i løbet af karrieren.

Mange jern i ilden

Udover karrieren som skuespiller var Jean Hersholm en mand med mange jern i ilden. Han oversatte over 160 H.C. Andersen-eventyr til engelsk, kastede sig ind i filmindustriens mere forretningsmæssige anliggender, grundlagde *Motion Picture Relief Fund of America* og byggede alderdomshjem for filmens udslukte stjerner og gamle danske udvandrere. Han var formand for den komite, som i 1932 hjalp de danske deltagere ved de olympiske lege i Los Angeles. Særlig bemærkelsesværdig er også Jens Hersholts ihærdige medvirken i oprettelsen af SAS-ruten mellem København og Los Angeles. Denne kom på plads i 1954, samme år som han begyndte sin medvirken i den siden meget populære tv-serie *This is Your Life (Her er dit liv, red.)*. Samtidig arbejdede han som formand for en lang række initiativer – blandt andet *National America-Denmark Association* i krigsårene 1943-44 og *America-Denmark Relief* fra 1944-46. Sidstnævnte engagement bragte ham i maj

Torben Tvorup Christensen er historiker på Det Danske Udvandrerarkiv.

Jean Hersholt sidder med et udkast til frimærkeark, som blev solgt for at yde økonomisk støtte til de danske atleter, som deltog i de Olympiske Lege i Los Angeles i 1932.

1945 til Danmark. Med sig havde Jean Hersholt gaver for over en halv million dollars til danskerne.

Det var i disse år, en række æresposter kom Jean Hersholt i møde: Vicepræsident for Rebildselskabet, æresdoktor ved Bowdoin University i staten Maine, Rollings University i Florida og University of California. Hans aktive rolle som præsident for *Academy of Motion Pictures Arts and Sciences* fra 1946 til 1949 er et eksempel på endnu en ærespost.

Derudover blev Jean Hersholts slået til Ridder af Dannebrog og modtog Chr. X's Frihedsmedalje. Han modtog Røde Kors' Hæderstegn, Danmarks Turistsfor- enings Hæderstegn, den amerikanske *Treasury Medal for Patriotic Service* 1941-45 og – hvad der ud fra hans efterladte personlige papirer at dømme glædede ham allermest – kongehusets fortjenstmedalje *Ingenio & Arti* (For ånd og kunst, red.).

Det Danske Udvandrerarkiv råder over Jean Hersholts personlige papirer og dokumenter. Samlingen indeholder både breve, filmmanuskripter og Hersholts frimærkesamling. Frimærkesamlingen befinder i en sort lakæske, der mere end 50 år efter Hershols død stadig lugter af de cigarer, han røg. De mange hund-

reder breve vidner om en særdeles aktiv person, som havde et særdeles stort kontaktnetværk: Her er breve fra FBI-chefen J. Edgar Hoover, Ingrid Bergman, præsident Franklin D. Roosevelt og Elinor Roosevelt, Californiens guvernør og Earl Warren, den senere internationalt kendte højesteretspræsident som stod i spidsen for den kommission, der undersøgte omstændighederne omkring præsident Kennedys død. Her er også breve fra danske ministre og politikere, fra skuespillere (Poul Reichardt var en nær ven) og fra kongefamilien. I et håndskrevet brev fra marts 1940 takker kronprinsesse Ingrid for det søde børnetøj til Margrethe), og det er kronprins Frederik selv, der skriver en tak for Jean Hersholts lykønskning ved datterens fødsel den 14. april 1940.

Hersholts exit

I foråret 1956 fik Jean Hersholt kræft i bugskytktirlen og blev derfor indlagt på Mount Sinai Hospital i New York – som han med sit velgørehedsarbejde havde været med til at få opført. Den 17. maj afholdtes en æresfest i Californien i anledning af Jean Hersholts 50 års jubilæum som skuespiller, og han fik af lægerne til-

► ladelse til at forlade sygesengen for at deltage i festen. Hollywood-stjernene mødte op for at hylde ham og prise hans gerninger som forkæmper for humanitære institutioner i ellers så nådesløse Los Angeles. Stumfilmens berømted Mary Pickford opsummerede sin stærkt personlige tale med disse ord:

“Jean, vi respekterer dig. Vi ærer dig, og vi elsker dig. Danmark har mistet en stor søn. Vi har vundet en.”

En stærkt bevæget Jean Hersholt svarede:

“Dette er den største aften i mit liv ... for fyrretyve år siden var jeg en Mister Nobody i denne by. Jeg havde kontrakt med Triangle Productions, havde kone og barn, men ingen penge ... så ramte ulykken mig. Min blindtarm blev sprængt. Jeg havde ikke råd til at betale hospitalsopholdet, men nogle af stjernene og statisterne samlede ind ... det har jeg aldrig glem.”

Kort efter festen i Californien blev Hersholt ført tilbage til hospitalet på østkysten. Festen var en glæde for ham, men han var uendelig træt: Sygdommen og mange operationer havde taget tyve kilo af hans vægt. Efter endnu en operation kom Jean Hersholt hjem til sit hus i Beverly Hills og døde der den 30. juni 1956 omgivet af sin nærmeste familie.

Venner fra Danmark havde planlagt at tage til Hollywood på Jean Hersholts forestående 70-års dag, men da sygdommen blev forstærket, valgte de at aflyse arrangementet. I Hollywood tog man Hersholts død med sorg. Bisættelsen skete fra kirkegården Forest Lawn, mange berømteders sidste hvilested. Gravfølget var omfattende, og blandt de 39, der var med til at bære en flig af det sorte dække over kisten var guvernøren

Walter Knight, underholdningsbranchens Walt Disney, borgmesteren Norris Poulson, filmproducenten Jack Warner og operasangeren Lauritz Melchior. Jean Hersholts hustru, Via Hersholt, modtog hundreder af kondolencetelegrammer, deriblandt fra kongefamilien og statsminister H. C. Hansen. Nekrologerne hyldede ham for hans enestående indsats, ikke mindst for de 18 år, hvor han med figuren Dr. Christian hver uge kom helt ind i stuen hos millioner af amerikanere. New York Times skrev:

“Hans karriere var en af de længste og en af de mest vedholdt succesrige i filmens historie.”

Eftermælet

Ved Rebildfesten den 4. juli 1956 fik han et enestående eftermæle. Med statsminister H.C. Hansens ord:

“Jeg tror ikke, nogen vil misforstå mig, når jeg i år nævner en enkelt mand, som betød så meget for danskheden i Amerika, og som også flere gange har været med til den 4. juli i Rebild Bakker, Jean Hersholt. Hans navn var altid knyttet til det arbejde, der sættes ind for opretholdelsen af forbindelsen mellem Danmark og dansk-amerikanerne. Han var sit gamle land en god gesandt i den nye verden.”

Det er de færreste, der i dag ved, hvem Jean Hersholt var. Han huskes kun af en lille skare, hvilket er ærgerligt, for han gjorde en forskel i sin tid: Hans kunstneriske talent var stort og meritterne mange. Han rørte ved tusinders hjerter gennem sin alsidige og Oscar-vindende karriere som skuespiller og gennem sit virke som betydelig filantrop. Jean Hersholts livshistorie giver et spændende indblik i en tid, hvor Danmark og USA var meget anderledes end i dag.

Han fyldte meget engang, og der florede såmænd utallige rygter om ham:

Et af de mest vedholdende var, at Jean Hersholt oprindelig hed Jean Pierre Büron, samt at han i 1908 udvandrede fra Danmark efter at have været involveret i en af den tids største sædelighedsskandaler, hvor han angiveligt skulle have solgt seksuelle ydelser til tandlæge. Det var dengang, hvor homoseksualitet var ulovligt.

Uanset Jean Hersholts motiver til at forlade Danmark endte han med at realisere den amerikanske drøm. ■

Jean Hersholt sammen med statsminister Thorvald Stauning.

Digitalisering

Jean Hersholts personlige dokumenter og billeder forventes – sammen med cirka 500.000 andre dokumenter om udvandrede danskere – at være tilgængelig i digital form på Det Danske Udvandrerkivs hjemmeside www.detdanskeudvandrerkiv.dk fra januar 2013.

Initiativet *Digital Migration* er kommet i stand gennem støtte fra Kulturministeriet, A.P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til almene Formaal, Spar Nord Fonden, Det Obelske Familie Fond og Ejendoms-mæglernes Fond.